

Samenvatting godsdienst wegen naar verlossing Hindoeïsme en Boeddhisme hele boek

Hoofdstuk 1 Hindoeïsme

Het ritme van leven

- Bij opgravingen in de vallei van de rivier Indus, bij de oude stad Mohenjodaro in India, werden overblijfselen gevonden van een oude cultuur
  - Het bleek dat daar al rond 3000 v.c.j. een volk leefde met een hoogontwikkelde stedencultuur
  - Deze bewoners van India geloofden in natuurgoden
- Hindoes noemen hun godsdienst nog vaak **santana dharma** dat eeuwige orde betekent
- Rond 1500 v.c.j. deden er zich gebeurtenissen voor die de toenmalige cultuur langs de oevers van de Indus voorgoed veranderden
  - De Ariërs vielen Noord-India binnen en liepen de bevolking onder de voet
  - De Ariërs hebben grote invloed gehad op de cultuur van het oude India, want zij droegen hun godsdienst en taal over de oorspronkelijke bevolking
  - Een van de Arische symbolen is het swastika (hakenkruis)
- De religie die uit de samensmelting van de twee bevolkingsgroepen ontstond, werd later het hindoeïsme genoemd, een naam die is afgeleid van de rivier Indus

Hindoeïsme en het **kastenstelsel**

- Kenmerkend voor de Indiase samenleving is de maatschappelijke verdeling van de bevolking in vier groepen of 'lagen'
- De elitaire bovenlaag bestond uit (vooral Arische) priesters
- De onderste laag bestond bijna geheel uit de oorspronkelijke bewoners die als slaven werden beschouwd
- De tweede en derde laag waren de militairen, bestuurders, de landeigenaren en de middenstanders
- De vier lagen worden ook wel **kasten** genoemd
- Binnen de vier traditionele kasten heeft zich in de loop der tijd een ingewikkeld systeem van 'onderkanten' ontwikkeld die samen een systeem vormen van meer dan tweeduizend (sub)kanten die door de hindoes **djati** (geboorte) worden genoemd
- Alleen door geboorte kun je tot een bepaalde kaste behoren en kun je ook niet meer verlaten
- De leden van een bepaalde kaste trouwen alleen met elkaar
- De oorspronkelijke benaming van kaste was in het Sanskriet **warna** dat **kleur** betekent
  - Elke kaste had een eigen kleur

(1^e kaste) Brahmanen (**wit**)

- Het hoogst in aanzien
- Priesters

(2^e kaste) Ksatria's (**rood**)

- Beroepen die te maken hebben met gezag en bestuur

(3^e kaste) Vaisja's (**bruin**)

- Landeigenaren, middenstanders, boeren en arbeiders

(4^e kaste) Sjoerdra's (**zwart**)

- Dienaren en slaven

	<p>Kastelozen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buiten de kastenindeling vallen de paria's of dalits (onderdrukten) • Zij worden als onrein gezien, en oefenen beroepen uit als wasman, slager, schoonmaker en lijkverbrander • Buitenlanders vallen ook buiten het kastensysteem • Degenen die bovenaan staan in het kastensysteem zijn reiner, en staan daardoor dicht bij het goddelijke, dan zij die lager zijn geplaatst
Reïncarnatie en verlossing	<ul style="list-style-type: none"> • Reïncarnatie wil zeggen dat de ziel (atman) van een dier of mens na de dood het lichaam verlaat en na verloop van tijd opnieuw geboren wordt in het lichaam van een ander levend wezen • De omstandigheden waarin een mens nu leeft, zijn de gevolgen van de daden uit een vorig leven (karman) <ul style="list-style-type: none"> ○ Karman is de som van alles wat een mens heeft gedaan in zijn leven ○ Deze voortdurende kringloop van wedergeboorte, waarin de ziel als het ware opgesloten zit, heet samsara • Het hoogste levensdoel voor een hindoe is de moksja (verlossing) <ul style="list-style-type: none"> ○ Verlossing is het doorbreken van de kringloop van wedergeboorte, waarna de atman terugkeert naar goddelijke bron (het brahman) waaruit deze ooit is voortgekomen <p>Dharma en meditatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • De gedachte dat het leven een eeuwigdurende kringloop is, komt niet alleen tot uitdrukking in het geloof in reïncarnatie, maar ook in de overtuiging dat de plichten van een mens met de orde in de natuur samenhangen <ul style="list-style-type: none"> ○ Hierbij hanteert de hindoe het begrip dharma (de wet) ○ Een hindoe die zich hier niet aan houdt zal niet de moksja bereiken maar opnieuw geboren moeten worden
Het goddelijke en de goden	<ul style="list-style-type: none"> • Aangezien hindoes geloven dat het brahman aanwezig is in alles wat leeft, is heel de natuur goddelijk • De goden in het hindoeïsme zijn van oorsprong altijd verbonden geweest met de elementen van de natuur <p>Drie-eenheid in het hindoeïsme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tussen de vele hindoegoden bestaat een bepaalde rangorde <ul style="list-style-type: none"> ○ Bovenaan staan Brahma, Visjnoe, en Sjiva ○ Zij worden ook wel de hindoeïstische drie-eenheid genoemd <p>Brahma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hij is de personificatie van brahman, het goddelijke oerbeginsel van alles wat bestaat • Wordt niet vereerd • Er zijn bijna geen beelden van hem gemaakt omdat hij als een hoge en verre god wordt gezien <p>Visjnoe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wordt vereerd als de heer van de wereld • Heeft nadat Brahma het mogelijk maakte, alle levensvormen gecreëerd • Is de god die de mens wil verlossen van het kwaad • Van de tien avatara's van Visjnoe die het hindoeïsme kent, zijn er tot nu toe negen op aarde verschenen • De tiende (Kalkin) zal in de toekomst verschijnen en de wereld definitief verlossen van het kwaad

	<p>Sjiva</p> <ul style="list-style-type: none"> • De god die verantwoordelijk is voor de schepping die volgens het ritme van het leven voortdurend ontstaat en weer vergaat • De god van de tegenstellingen • Schepper, doder, vernietiger en hersteller • Creëert nieuw leven en laat het dood gaan • Omdat Sjiva ook de god is van de voortplanting en de vruchtbaarheid, wordt in veel tempels een Linga vereerd (een steen die een lul symboliseert) <p>Andere goden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behalve de drie hoofdgoden, komen er in het hindoeïsme veel goden voor die als de god van een stad, van een dorp of van een familie worden vereerd • Een van de bekendste is Ganesja (herkenbaar aan olifanten hoofd), de god van de wijsheid en moed • Een ander voorbeeld is Krisjna (een avatara van Visjnoe)
De heilige boeken	<ul style="list-style-type: none"> • De hindoeïstische boeken worden in twee groepen onderscheiden: <ol style="list-style-type: none"> 1. De oudste teksten worden als de geopenbaarde boeken gezien, waarvan de hindoe gelooft dat de inhoud van goddelijke oorsprong is 2. De jongere geschriften worden de boeken van de overlevering genoemd, waarvan de inhoud door mensen is opgesteld • Er zijn vier geopenbaarde boeken, die samen de Veda's worden genoemd <ul style="list-style-type: none"> ○ Deze zijn tussen 1500 en 1000 v.c.j. door Arische priesters geschreven in het Sanskriet • In de Veda's wordt beschreven hoe de brahmaanse priesters de rituelen moeten uitvoeren, welke liederen zij bij de verschillende rituelen moeten zingen en welke spreken zij bij de offers moeten zeggen • Tot de boeken van de overlevering behoren de Oepanisjads en de twee grote verhalenbundels in dichtvorm, Ramajana en Mahabharata <ul style="list-style-type: none"> ○ De oepanisjads zijn door hindoegeleerden geschreven tussen 600 en 300 v.c.j. ○ Hierin wordt een heel andere weg naar verlossing beschreven dan in de Veda's en dus niet door het brengen van offers etc. ○ Volgens de oepanisjads kunnen slechts weinig mensen deze verlossing in één leven bereiken • Populairder bij de hindoes zijn de Ramajana en Mahabharata omdat deze makkelijker zijn te lezen <ul style="list-style-type: none"> ○ Belangrijke thema's hierin zijn: de rol van het kwaad in de wereld, liefde en trouw, hoe je moet omgaan met mensen en goden
Hoofdstuk 2 Hindoeïsme	
Rituelen en symbolen in het hindoeïsme	<ul style="list-style-type: none"> • De meeste godsdienstige rituelen kunnen we onderscheiden in drie groepen: <ul style="list-style-type: none"> - Rituelen van het dagelijks leven - Rituelen van de jaarcyclus - Rituelen van de levenscyclus <p>Rituelen van het dagelijks leven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dag beginnen en eindigen met gebeden • Na het opstaan wordt het dagelijks bad genomen • De dagelijkse verering wordt de puja genoemd • De mensen bezoeken de tempel alleen op feestdagen

Rituelen van de jaarcyclus

- Het hindoeïsme kent twee belangrijke, jaarlijkse feestdagen
- Een daarvan is het **holifeest** (in maart)
- Met dit feest vieren de hindoes de komst van de lente en het kwade wordt verbrand
- Het feest dankt zijn naam aan de naam van de brandstapel (de holika)
- De hindoes gooien een hand vol rijst in de holika
- De dag daarna komen de mensen samen op de plek van de holika waar ze eerst gaan bidden. Daarna wordt er een beetje as op ieders voorhoofd gesmeerd. Die as betekent: jij mens stelt niet zoveel voor, want bij de dood verga je weer tot stof
- Een ander feest is het **Divalifeest** (lichtfeest)
- Het dalifeest wordt rond de dag gevierd van de nieuwe maan
- Het dalifeest wordt ook wel het lichtfeest genoemd omdat men lichtjes in aarden bakjes (divali's) laten branden
- Op de derde dag van het dalifeest gedenken de hindoes dat koning rama terugkwam na zijn overwinning op de demonenkoning Ravana
- Ook bidt men deze dag speciaal voor godin Laksjmi, de vrouw van Visjnoe

Heilige plaatsen en heilige mensen

- Heilige plaatsen zijn er volop in India, ook veel rivieren en gebergtes zijn heilig
- Voor hindoes zijn de heilige plaatsen oversteekplaatsen (plaatsen waar de wereld van het goddelijke gemakkelijk te ervaren is, omdat de godheid zich op deze plaats heeft laten kennen)
- Op de meeste plekken waar ooit een god is waargenomen staan tegenwoordig tempels
- Sadhoes bezitten niets en ze leven van wat mensen hun geven, verder worden we als heiligen gezien
- De sadhoes die Sjiva vereren hebben een verticale streep op hun voorhoofd
- Sadhoes die Visjnoe vereren hebben een horizontale streep op hun voorhoofd
- Een sadhoe vervult met zijn leven van totale onthechting de plicht die verbonden is aan zijn kaste
  - Voor mannen (soms ook vrouwen) die geboren zijn in een van de drie hoogste kasten, en die voorbestemd zijn om sadhoe te worden, bestaat uit 4 fasen:
    1. *De aankomende sadhoe ondergaat een initiatieritueel waarbij hij het 'heilige koord' ontvangt dat een symbool is voor zijn 'tweede geboorte.'* Vanaf dat moment zal hij het koord zijn leven lang om zijn schouder blijven dragen. Daarna volgt hij een opleiding bij een hindoeleraar. Wanneer deze opleiding achter de rug is, keert hij naar huis terug om gewoon naar school te gaan, een beroep te leren en een gezin te stichten
    2. *De tweede fase is het huwelijk en het stichten van een gezin. Het is de plicht van een toekomstige sadhoe om hier zo goed mogelijk voor te zorgen. Wanneer zijn zoon zo oud is dat deze op zijn beurt een gezin kan stichten, trekt de aankomende sadhoe zich terug uit zijn werk om zich geheel te wijden aan godsdienst en meditatie*
    3. *De derde levensfase is de onthechting van alle aardse goederen. Meestal verlaat de toekomstige sadhoe zijn huis om apart te wonen en zich los te*

	<p><i>maken van zijn familie en vrienden. Wanneer hij grootvader is geworden, kan hij zich werkelijk losmaken van alle aardse familiehechting.</i></p> <p>4. <i>De vierde fase is die van de sadhoe. Hij leeft als asceet zonder huis, familie en bezit. Zonder enige binding trekt hij van pelgrimsplaats naar pelgrimsplaats. Omdat hij zich geheel inzet voor de vereniging van zijn ziel met het goddelijke brahman, wordt hij als een heilige vereerd. Na zijn dood wordt hij niet gecremeerd, maar in de meditatiehouding begraven</i></p> <p>Gandhi</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1869 tot 1948 • Zijn latere bekendere naam was Mahatma (grote ziel) • Hij zette zich in voor de kastelozen • Leefde in India • Was fel tegen de discriminatie ten gevolge van het kastensysteem • Hij noemde de kastelozen de harijans (gods kinderen) • Hij werd vooral bekend door zijn geweldloze verzet
Hoofdstuk 3 boeddhisme	
<p>Het leven van de Boeddha</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het boeddhisme heeft een stichter • De naam van de stichter was Siddharta Gautama, en was de zoon van Sjoeddhodana (heerser over een klein hindoeïstisch koninkrijk) • Hij werd later boeddha genoemd • Hij leefde ongeveer 560 v.c.j. • Boeddha was hindoeïstisch opgevoed • Hij geloofde in samsara (wedergeboorte) • Hij heeft geleerd dat je bestaan op aarde afhankelijk is van de manier waarop je ziel heeft geleerd in het vorig bestaan
<p>De leer van Boeddha</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Siddharta vroeg zich telkens af hoe een mens tot verlossing uit de eeuwige kringloop van geboorten zou komen • Zijn antwoord heeft hij uitgewerkt tot een nieuwe, van het hindoeïsme afwijkende leer • De Boeddha geloofde niet dat de rituelen die door de priesters werden uitgevoerd een bijdrage konden leveren aan zijn verlossing uit de samara • Hij geloofde dat de mens een ziel heeft die van goddelijke oorsprong zou zijn, en dat die ziel in een volgend bestaan zal reïncarneren • Ook het bestaan van een goddelijke schepper en heerser over de wereld wordt afgewezen • Voor het boeddhisme is er maar één bovenaardse macht die alles beheerst, en dat is de eeuwige wetmachtigheid van de kosmos • Alles wat er gebeurt voltrekt zich volgens eeuwige vaste wetten van de natuur (Karma)(alles wat bestaat en wat er gebeurt, wordt veroorzaakt door de gebeurtenissen die eraan vooraf gingen) <p>Reïncarnatie volgens de boeddha</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens Boeddha is reïncarnatie een eeuwigdurende kringloop van oorzaak en gevolg • Elke gebeurtenis heeft weer een andere gebeurtenis tot gevolg • Bij een boeddhistische kringloop van wedergeboorten gaat er niet een ziel of een goddelijke kern vanuit een mens over naar een volgend leven • Het zijn de goede en slechte daden van de mensen van nu, die tot gevolg hebben dat er in de toekomst mensen in goede of slechte omstandigheden geboren worden

- Volgens de boeddha wordt de kringloop van wedergeboorte in gang gehouden door twee krachten:
  - Begeerte (het onophoudelijk verlangen van de mensen naar vergankelijke aardse bezittingen)
  - Onwetendheid (het gebrek aan inzicht in de juiste weg die leidt naar verlossing uit de kringloop van wedergeboorte)

Verlossing uit de kringloop van wedergeboorten

- In de kern bestaat de boeddhistische verlossingsleer uit twee elementen: een juist inzicht in de situatie waaruit je verlost wil worden, en de juiste weg waarlangs je die verlossing wil bereiken
  - Deze elementen worden door Boeddha samengevat in zijn leer van de vier waarheden:

1^e waarheid: al het leven is lijden

- Boeddha bedoelt de gehechtheid aan deze wereld en aan dit leven, waardoor we bang zijn iets of iemand te verliezen, en waardoor we voortdurend hopen dat het mooier en beter wordt. Hierdoor zal de verlossing niet bereikt worden

2^e waarheid: het lijden ontstaat door verlangen

- Lijden en verlangen horen bij elkaar als twee kanten van een medaille
- Het eerste wordt altijd veroorzaakt door het tweede

3^e waarheid: het opgeven van verlangens stopt het lijden

- Doordat verlangens je leven beheersen, moet je telkens teleurstellingen verwerken
- Maar als je niets verlangt, heb je ook geen teleurstellingen

4^e waarheid: het achtvoudige pad maakt vrij van verlangens

- Het volledig afstand doen van verlangens, gevolgd door het vrij zijn van lijden, vereist een leerproces
- Het is een leerweg die uit een achttal fasen bestaat
- Het boeddhisme noemt dit het edele achtvoudige pad:

De fase van bewustwording

1. Het juiste inzicht; namelijk in je lijdend bestaan
2. Het juiste besluit; om uit deze situatie weg te komen

De fase van een nieuwe leefwijze

3. Het juiste spreken; de taal niet gebruiken om anderen te benadelen of te kwetsen
4. Het juiste handelen; geen kwaad meer doen tegenover mens of dier
5. Het juiste levensonderhoud; een eerlijk en dienstbaar beroep uitoefenen

De fase van de nieuwe levensinstelling

6. De juiste inspanning; om dat wat heilzaam is te bevorderen
7. De juiste aandacht; namelijk voor de lijdende wereld om je heen
8. De juiste concentratie; op situaties waarin jij anderen van dienst kunt zijn

Nirwana

- Wanneer een mens zijn onwetendheid overwint en zich het inzicht van de vier edele waarheden eigen maakt, dan is hij in staat zijn begeerten te overwinnen
  - Hij zal dan geen daden doen die een negatief karma tot gevolg hebben
  - Dit totaal verlost zijn uit de 'gevangenschap' van het verlangen naar aardse bezittingen is een toestand die nirwana heet

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nirwana betekent letterlijk uitgewaaid of uitgedoofd zijn
<p>Van de boeddha naar de boeddhisten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Boeddha ging veel reizen om zijn wijsheden met anderen te delen • Zijn eerste toespraak was in de stad Benares waar hij ook zijn eerste volgelingen kreeg • De leer die door boeddhisten de dharma wordt genoemd wordt vaak vergeleken met een rad dat altijd blijft ronddraaien • De boeddha heeft dit rad in beweging • Het wiel met acht spaken is daarom het symbool voor het boeddhisme • De acht spaken zijn de verwijzing naar het achtvoudige pad dat naar de verlossing en het nirwana leidt • Op tachtigjarige leeftijd overleed siddharta • Hij is gecremeerd en zijn as is bewaard in acht verschillende stoepa's <p>Ontwikkelingen en stromingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leer van Boeddha verbreidde zich over India doordat zijn volgelingen overal verkondigden wat zij van hun meester hadden geleerd • Tussen 300 en 200 v.c.j. was het keizer Asjoka die de bewoners van India voorhield dat het goed was zich te houden aan de ethische voorschriften van Boeddha • Hinayana (het kleine voertuig) is een vorm van het boeddhisme die niet veel aanhangers heeft gekregen • Een veel grotere stroming was de Mahayana (het grote voertuig) <p>Heilige geschriften</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het boeddhisme kende aanvankelijk geen heilige boeken • Alles wat men over de Boeddha en zijn leer wist, werd mondeling doorverteld • Volgens de traditie zou het vierhonderd jaar zo doorgaan • Rond het begin van de jaartelling werd het toch opgeschreven in het Pali (een taal die tegenwoordig niet meer wordt gesproken) • Een andere naam voor de boeddhistische heilige boeken is Tripitaka: • Dat wil zeggen: de drie korven • Volgens de overlevering werden alle woorden van de Boeddha op palmladeren geschreven en in manden bewaard • De eerste korf bevat vooral regels over monniken en voor het kloosterleven • De tweede en belangrijkste korf is die waarin de zogeheten soetra's worden bewaard. Het woord soetra betekent lijdraad. In de soetra's staan de gesprekken van de Boeddha die hij met zijn leerlingen heeft gevoerd en waarin hij adviezen geeft • De derde korf bevat latere uitleg over de boeddhistische leer
Hoofdstuk 4 boeddhisme	
<p>Leven en medeleven</p>	<p>Ahisma</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het westen bestaat bij veel mensen de opvatting dat zij heerser zijn over de natuur en de mensen 'hoger' staan dan planten en dieren • Boeddhisten en hindoes zijn ervan overtuigd dat alle levende wezens in principe even waardevol zijn • Dit heeft onder meer te maken met hun geloof in reïncarnatie • Deze gelijkwaardigheid van alle levende wezens is op basis van het eerste gebod van de boeddhistische ethiek, ahisma genoemd <ul style="list-style-type: none"> ○ Veel boeddhisten zullen daarom geen vlees eten